

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na doma
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrt leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v ponk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 6.

V Mariboru, dne 10. februvarija 1898.

Tečaj XXXII.

Slovensko vseučilišče?

Da Slovenci do Nemcev nismo potrjni in ž njimi spravní, nam gotovo nikdo ne more očitati, pač pa se nam mora vsak nepristranski opazovatelj političnih dogodkov naravnost čuditi, da tako mirno prenašamo najkrutejša nasilstva, najgroznejše krivice in najsovražniša zasramovanja, ter da se leta in leta premagujemo brezvzgodno junaško. Zastonj iščemo pri drugih politikih v enakem položaju tolike zmernosti in ravnodušnosti, kakoršno so si ohranili naši. Spominjamo le skromne izjave vseslovenskega shoda po toli-letnem trpljenju in ob nepopisnem besnenju Slovanom na smrt sovražne obstrukcije.

Ali vendar se je pri vseslovenskem shodu še smelo upati in se je tudi upalo, da se bodo stvari končno mirno razvile, ter vozal dal razvozljati postavnim potom. Toda od tiste dobe je nestrpnost in divjost Nemcev toli narasla, kakor pa sicer tudi vsled razširjenosti liberalizma in prusaštva ni upati, da bi nam Nemci tako kmalu postali človeški sosedje, da je danes pač vsak in tudi najtreznejši slovenski politik uverjen, da nam z Nemci pod jedno streho živeti, za tisto mizo sedeti, z njimi skupno denarnico imeti v prihodnje ne bode več mogoče. Vrh tega pa, odkar se hvala Bogu jamemo zavedati, dobro vemo, da je Nemeč od najstarejše dobe skoz stoletja in stoletja do današnjega dne bil nam najhujši sovražnik, prijatelj niti jeden trenotek ne, in bi življenja ne bili vredni, da smo tako nespametni, da bi se od zgodovine ne dali poučiti.

Da Nemci z našim denarjem v Gradcu in na Dunaju ravnajo nam v zasmeh, da naše otroke po šolah davijo, da nam zadržujejo pristop do boljših služb, da nas zaničujejo v svojih in v naših hišah in v javnosti ter nas smatrajo manje vrednim človeškim plemenom, da nas celo imenujejo opice, kakor se je to zgodilo po nekem nemškem časniku — vse to hočemo sedaj pustiti strani, pozabiti se ne dá; ali da se v Gradcu v deželni zbornici Nemci kakor zverina zaganjajo v naše poslance, če ti zinejo slovenski, da se na vseučilišču v Gradcu naši slovenski dijaki, ker nočejo svojih prusaških tovarišev podpirati, od teh-le suvajo, po tleh mečejo in kakor psi brcajo, da človek, če zvečer na cesti slovenski po naših mestih govori, ni več svojega življenja varen, to nam veleva misliti čez meje zahtev državnozbornske večine in vseslovenskega shoda. Če v prihodnosti ne maramo več z Nemci skupno živeti, mi tega nismo krivi; ohraniti se, nam je pa dolžnost. «Ptič ima peruti, ribica plavuti!»

Čehi in Poljaki ne trpé manj od nas, in od dne postaja huje. Zato smo uverjeni, da mora priti do velikega prevrata, ki bo imel za seboj velike posledice. Prišel bo vihar, hrul čez avstrijske dežele ter podrl izjavo državnozbornske večine in vseslovenskega shoda, kakor piš razstavke na polju. In ko bo zopet solnce zasijalo, kakšen prizor, če Avstrija prevrat preboli? Kazala se nam bo avstrijska zemlja razdeljena po narodnostih; to ni nova misel, to je stara želja avstrijskih Slovanov; da se še ni uresničila, krivo je to, da so se

Slovani doslej svoje narodnosti in skupnosti premalo zavedali; dandanes pa je to hvala Bogu, drugače.

Mi Slovenci proti severu nimamo zveze z nam sorodnim plemenom, sicer so nam Slovaki in Čehi tudi po jeziku preoddaljeni. Sami pa tudi ne bodemo ostali zraven mnogostevilnejših Čehov, Nemcev, Poljakov in Ogrov. Nam se bode združiti s Hrvati in Srbi, s kojimi smo sosedji in po značaju in jeziku najsorodnejši, in kateri bodo tudi nas veselili. Kako lep in nadpoln kos Avstrijske bi imenovali svojo zemljo: sedanja slovenska tla, Hrvaško, Bosno in Dalmacijo! V tej avstrijski skupini bi mi vsi, kolikor bi nas bivalo v njej, prav oživeli, z Nemci bi ne imeli nič več opraviti, razven na Dunaju, in odpirala bi se nam, ker nas nikdo ne bi tlačil, in vsled zemljepisne lege naše ožje domovine, najlepša prihodnost. Doma bi govorili slovenski, otroci naši bi se po šolah učili v materinščini. Dijakom na srednjih šolah bi zraven slovenščine hrvaščina ne bila težavnejša od materinščine in ravno tako onim na skupnem vseučilišču v Zagrebu. Le pomislimo, da Slovenec Hrvata jako lahko razume in da se njegovega jezika lahko privadi v par mesecih.

V družbi s Hrvati in Srbi torej imamo iskati svoje prihodnosti. Oprimimo se te misli ter pokopljimo misel o slovenski samostalnosti za vselej! Ali nas zgodovina še ni dovolj naučila? Mi nismo narod, ki šteje na mnoge milijone in vsrkava druge; mi imamo gledati in skrbeti, da drug velik narod nas ne požre, in ta narod, katerega se imamo bati, je nemški. Njegovi prosveti bi se ne mogli

Listek.

Človeško življenje.

(Pravljica iz jutrovih dežel; iz ruščine prevel J. Vrtiški).

Kmalu potem, ko je ustvaril Stvarnik svetá živa bitja, sklenili so osel, pes, opica in človek obrniti se do Boga, da bi zvedeli dolgost svojega življenja, in kaka uloga je komu odločena. Niso se pa mogli zjediniti, kdo izmed njih naj prvi vpraša Boga za to. Tedaj se odloči osel v svoji nestrpnosti, biti prvi, in se obrne do Gospoda — bil je ta trenotek ravno nekako zamišljen v druge pose — s vprašanjem o svojih dolžnostih. Razjarjen vsled oslove nestrpnosti odgovori mu Gospod, da je njegova naloga v življenju, nositi na svojem hrbtu tuje breme. Osel se čuti skrajno razžaljenega s svojo osodo ter poprosi Gospoda, naj mu pové, koliko časa mu je odločeno živeti. — «Trideset let», reče mu Stvarnik. — «Milostivi Bog», spregovori v solzah osel, «usmili se mene in skrajšaj ta čas. Jaz se ne bom mogel tako dolgo mučiti. Moj hrbet se mi zlomi pod težkim, neznošnim bremenom, in noge moje mi izkrvavijo vsled neumornega gibanja; kajti kadar zvedó ljudje o moji osodi, ne bom imel pred njimi niti pokoja niti počitka.»

Gospod se usmili nad živinčetom, skrajša njegovo življenje do 18 let ter mu veli, naj se odstrani.

Takoj za tem pride k Bogu pes, da bi zvedel o nalogi in dolgosti svojega življenja. Zapazivši, da je Gospod silno zamišljen, stisne se v kot, da ne bi obrnil njegove pozornosti náse, in sklene čakati, dokler se ne obrne k njemu. Čez nekaj časa odloži Gospod svoje delo v stran in se ozré. Pes se požuri porabiti priliko in, mahajoč z repom, približa se k prestolu. Gospod se zavzame nad krotkostjo in udanostjo živinčeta ter je vpraša, česa želi. Pes mu plašno predloži svoja vprašanja. «Pojdi», odgovori mu Bog, «k človeku in se vedi pri njem ravno tako, kakor si se vedel pred menoj; boj se in spoštuj ga ter čuvaj njegov dom, da ne bo nihče ničesar odnesel brez njegovega vedenja. Če pa kdo to stori, moraš ga grizti, trgati in na vse načine preganjati, dokler ne odda, kar je na tihem vzel. Dolgost tvojega življenja znaša 30 let. A osel se je pritoževal, da je 30 let zanj preveč in jaz sem mu zmanjšal njegovo življenje do 18 let. Si-li zadovoljen s 18 leti?»

«Milostivi Bog! zaupije pes v obupnosti, tako dolgega časa, kakor je 18 let, ne bom mogel udano služiti svojemu gospodarju. Čuvati in stražiti noč in dan, je preveč utrud-

ljivo. Postaram se kmalu in postanem nespoboben za delo mnogo let poprej, ko končam svoje življenje. Gospodar me bode pa krmil samo dotlé, dokler mu bom koristen, potem pa bom trpel silo in pomanjkanje že dolgo pred tem, ko pride ura moje smrti.»

«Usmili se me, Bog». Gospod se usmili psa in skrajša čas življenja njegovega do 12 let.

Zdaj pride opica na vrsto. Tudi ona najde Gospoda pri delu. Toda njej se ni ljubilo čakati; da bi obrnila náse pozornost, začne se zvijati in se prekucavati. Dolgo se je pačila in se vrtela, dokler je ni Gospod zapazil in je vprašal, kaj bi rada. «Vedeti hočem, kakšna je moja naloga v življenju?» odgovori opica. — »Ravno to, za kar si se v tem trenotku izkazala sposobno. Ti si odločena za razveseljevanje človeka in moraš živeti 30 let.»

«Oj, ne, pravični Bog! Tako dolgo življenje bo záme neznošno. Pačiti se in norce briti pred vsemi, to je nesrečna osoda. Če bom dolgo živela, postanem le nadležna sebi in drugim. Prosim te torej, skrajšaj moja leta!» — Gospod je uslišal prošnjo opice in določil čas njenega življenja na 10 let.

Naposled pride tudi človek z istimi vprašanji. «Tvoja naloga v življenju je taka», reče mu Vsegamogočni, — »uči se in si pridobivaj znanosti, ženi se, in se množi, gospoduj nad

upirati dolgo, dasi bi imeli meje in pravice še tako dobro zavarovane, in prej ali slej bi nas bilo konec. Obvarovati se zoper Nemca moremo le, ako severu pokažemo hrbet ter se pridružimo številno in prosvetno močnejšim južnim nam bratom, v kojih je slovanstvo se ohranilo še pristno in krepko.

Združitev, o koji govorimo, imajo pa, če se naj kedaj izvrši, narodi sami zahtevati, vleči jih mora druga k drugemu srce. V to svrhu pa bo neobhodno treba, in tudi zadnji čas je za to, da začnemo bratstvo s Hrvati in Srbi resno in dejansko gojiti. In s tem smo prišli do točke, ki bi naj bila temu spisu prav za prav jedro. Slovanski dijaki v Gradcu namreč prosijo vse slovanske, zlasti slovenske državne in deželne poslance, da skrbé, kolikor je v njih moči za ustanovitev slovenskega vseučilišča ali vsaj pravne akademije v Ljubljani; prosijo pa tudi, da poslanci izposlušujejo veljavnost izpitolv zagrebškega vseučilišča tudi za totransko državno polovico.

Po našem mnenju je prva prošnja sedaj še neizvedljiva, pač pa naj naši in vsi slovanski poslanci zastavijo vse moči, da se nam druga prošnja usliši, ter da se hrvaško vseučilišče z oddelkom za zdravilstvo dopolni. To doseči, zdi se nam tudi, vzlasti če smemo kaj upanja staviti na cesarjevo 50letnico, ne ravno pretežavno. Mi Slovenci bi vedno morali prilik iskati, da gojimo vzajemnost z južnimi nam brati, ne pa da je hladno krvjo od daleč gledamo, kakor zvezdoslovec zvezdo; konči pri vinu se jih še včasih za par trenotkov spominjamo. Glejmo, da se nam ta opustni greh ne bode kedaj grozno maščeval! Če bi naši sinovi hodili na zagrebško vseučilišče, bi nas to z južnimi brati brezdomno najuspešneje in tudi najsrčneje zblizalo. Zatorej prosimo dotične kroge, da preudarijo naše besede, dokler je še čas.

Iz naše šolske zgodovine.

Naša prihodnost je v prvi vrsti zavisna od naših šol. Ali pa šola našim namenom ustreza, ali ne, je pa zopet zavisno pred vsem od dveh reči: 1. od jezika, ki se v šoli govori, in 2. od osebe učiteljeve. Kjer se že v tretjem šolskem letu jame klatiti nemščina, ki potem v četrtem ali petem letu našo slovenščino čisto izpodri iz šolske sobe, tam se dela za Pruse, in tam otroci koristi od šole ne bodo imeli. Gledé na jezik naj bi nam veljalo to-le in sicer edino pametno in zdravo načelo: učni jezik od prvega do osmega leta

slovenski; nemščine naj se uče od petega šolskega leta naprej po tri ure na teden edino tisti otroci, katerih starši to želé. Učni jezik določuje v prvej instanci okrajni, in še le, če se je zoper tega rekuriralo, deželni šolski svet; jezika si torej učitelj ne more sam izbirati po svoji volji; vse drugo pa leži več ali manj v rokah njegovih. O tem smo prepričani mi, prepričani pa tudi naši sovražniki. Zatorej nam hočejo določevati jezik, ki naj v naših šolah rabi, in nam vsiljujejo nemške oziroma nemškutarske učitelje. Evo primerov iz zadnjih dni!

V šoli sv. Lenarta v Slov. gor. je bil doslej učni jezik do tretjega šolskega leta slovenski, potem v nekaterih predmetih nemški, a tako, da so do osmega šolskega leta otroci že skoro pozabili slovenski čitati in pravilno pisati. Ali našim prusakom je bilo to vse premalo nemški. Sklenila je trška občina s tremi kmečkimi prositi, da bodi učni jezik od četrtega učnega leta naprej edino nemški; dve občini sta se temu sklepu upirali ter sklenili, da naj ostane pri starem. Stvar so poslali na deželni šolski svet, ki je tudi deželni odbor poprašal njegovega mnenja. Ta je seveda izrekel željo, naj je «iz principijelnih razlogov», to se pravi slovenski: radi prusevanja, učni jezik od četrtega leta samo nemški. Najraje bi to kar bil ukazal, to itak vemo, ali vedel je, da si okrajni šolski svet, ki je slovenski, svoje pravice ne bo dal vzeti.

Okrajni šolski svet je pa določil, naj ostane pri starem, in pripustil, kakor po zakonu gre, dotičnim občinam, oziroma krajnemu šolskemu svetu rekurz. Če se bo rekuriralo, bode odločil deželni šolski svet, in potem je šola izgubljena. Trška občina bo gotovo rekurirala; ti ljudje so že predolgo slepi in gluhi za pametne razloge, in prusaštvo je v njih že pregloboko vkoreninjeno. Ali kmetje! Da bi vaše srce bilo že popolnoma popačeno, tega ne moremo in nočemo verjeti. Vi ste zapeljani. Bodite možje in imejte toliko trdnosti, da ubogate glas svoje dobre vesti! Ali ne svarite vedno svojih otrok pred slabo tovarišijo? Storitorej tudi sami, kar se vam zdi prav! Vi pogubnega brezdna ne vidite, v kojega vas pelje pretiravanje nemščine; ne morete ga videti, ker ne utegnete s politiko se temeljito pečati. Zato pa slušajte glas «Slovenskega Gospodarja», ki vam še ni nikdar nič slabega svetoval; oklenite se njega, ki se drži gesla: Vse za katoliško vero, za slovensko domovino in za presvetlega cesarja Franca Jožefa I.!

V Slov. Bistrici sta bili razpisani službi nadučiteljice in učitelja. Za prvo prosila je tudi tamošnja učiteljica C., ki sovraži

slovenščino iz vsega srca. Radi tega je lahko našla «merodajnih» mož, ki so se na višjih mestih za njo potegovali, ter «storili vse, kar je bilo mogoče.» Pri seji okrajnega šolskega sveta, ki je po svoji večini slovenski, predložile so se razven omenjene prošnje še prošnje treh učiteljic, izmed katerih pa jedna pri sestavljanju terna, kakor se je to naprej videlo, ni mogla priti v poštev. V terno je torej morala priti zraven dveh jako dobrih, a slovenskih učiteljic tudi bistriška učiteljica C., ki pa zbog uspehov in prizadevanja v šoli tudi v najožjem krogu ne sluje. Postavila se je na tretje mesto. Kdor ne ve, da se deželni šolski svet za sposobnost in za zasluge ne zmeni čisto nič, ampak da mu je merodajno le politično mišljenje prosilčev, bi mislil, da učiteljica C. mesta ne more dobiti; ali kdor deželni šolski svet pozna, je lahko stavil, da bodeta pridni Slovenki, in če bi bili angeljca, propadli — in stavo bi bil tudi dobil. Imenovana je bila C.

Ali kaj se je zgodilo sedaj? Slučajno je prišlo na svetlo, da se prošnja izvrstne slovenske učiteljice S., ki je vse izpite in še celo onega za meščanske šole bila dostala z odliko, pri seji okrajnega šolskega sveta ni predložila, dasi je bila odposlana pravočasno. Ali je mar bila učiteljica kaj zakrivila? Toda predložiti bi se imela prošnja vsekakor. Sicer je gospodična po svojem vedenju vzgledna, v šoli izborna porabna, zakriviti bi bila mogla le to, da je kot dete slovenskih starišev ostala poštena Slovenka. Kaj torej? Reklo se ji je, da je pisar okrajnega šolskega sveta, g. Achitsch, prošnjo bil «založil».

Mogoče, ali čudno vendar, da ravno prošnjo one prosilke, katere bi se bilo učiteljici C. največ bati! Če bi se bila ta prošnja pri seji okrajnega šolskega sveta predložila, bi učiteljica C. gotovo ne bila prišla v terno in, ker se deželni šolski svet terna mora držati, ne mogla biti imenovana. Gospodični S. svetujemo, da se pritoži ter protestuje zoper imenovanje, in če treba do najvišje instance. — Rekli smo gori, da je tudi bila razpisana služba učiteljeva. In tudi tukaj je g. Ahitsch jedno prošnjo «založil», prošnjo izvrstnega in vrlo narodnega učitelja L. —

Naslikali smo danes le dva slučaja, ki pa človeku gotovo kri razburita; ali resnica je, da zgodovina spodnještajarskega šolstva družega ni, kakor dolga vrsta enakih neštetih slučajev. Kedaj bode tega konec? Ali se le tedaj, ko bode nas konec?

Deželni zbor štajarski.

Ko je v petek dne 4. februarja čital g. dr. Rosina slovensko vprašanje na namestnika, ali namerava vlada oskrbeti, da se bodo v zemljiške knjige vpisovala tudi slovenska imena katastralnih občin, je nastal po zbornici grozen hrup. Nemški listi sami priznavajo, da takega vrišča še ni bilo v zbornici. Deželni glavar je pognal iz zbornice vse poslušalce, ker so tudi hruli na slovenske poslance. Po čitanju je izjavil poslanec Walz, da bo tudi v prihodnje hrul in kričal, če se predrznejši slovenski poslanci tukaj slovenski govoriti. Slovenski poslanec in deželni odbornik Robič pa je v imenu slovenskih poslancev izjavil, da si te pravice nikdar ne damo krati in da bodo tudi v bodoče Slovenci, kakor jim bodo kazale razmere, govorili v svojem materinem jeziku. Med čitanjem interpelacije je posebno napadal Slovence tudi znani rogovilež Rokitsansky. Sledila je interpelacija Žičkarja in tovarišev zavoljo izgredov na vseučilišču. — V isti seji je poročal Rohlizer o predlogu Hagenhoferia in Rokitsanskega, naj se ustanovi deželna hipotečna banka. Sprejel se je predlog, da ima deželni odbor sklicati zbor zvedencev, ki naj preiščejo celo zadevo. Deželni odbor naj potem stavi potrebne predloge. V seji dne 7. febr. je utemeljeval g. dr. Dečko predlog, da se ima število poslancev

vsemi drugimi stvarmi, obdeluj zemljo in živi v ljubezni in sreči». — «Kako dolgo?» vpraša človek. — «Celih 30 let», odgovori mu Bog.

«Oj kako malo!» vsklikne nezadovoljnež. »Jaz ne bom mogel vsega storiti v tako kratkem času. Do sedmega leta ne bom prav nič vedel, kaj se godi okrog mene; do dvajsetega leta moral bom vbijati v svojo glavo razne vede in ostalih 10 let uporabljati jih za pridobivanje bogastva, potem pa pride čas ostaviti vse, ne da bi vžival plodov tega, s čimer sem se trudil ves čas in ne da bi okusil radosti v svojem življenju. Kedaj pa pride čas ženiti se, roditi in vzgajati otroke, vživati družinsko srečo in se posluževati bogastev, katera si nabereš v potu svojega obraza? — «O Gospod, podaljšaj čas mojega življenja!»

Vsegamogočni Bog se nasmehne in reče: «Dobro, dodam k tvojim letom čas življenja oslovega — 18 let. Idi v miru in bodi srečen! Vedi, to je skupaj 48 let.» — »Usmiljeni Bog! Tudi to je premalo časa, da bi užival srečo življenja.» — «Tedaj vzami si še leta psa in živi še 12 let.» — «Ne morem li živeti vsaj še malo dalje,» reče človek in poklekne, vedno še nezadovoljen. «Nu, tedaj ti dodam na konec še leta opice. Sedaj pa pojdi in živi kakor moreš!» reče mu Gospod.

In človek je odšel zadovoljen s tem, da

si je izprosil celih 70 let. O revni človek! Zastonj si želiš tako dolgo živeti! Ko si preživel prvih 30 let, hlatajoč po znanostih in bogastvu, postal si osel — ti nosiš jarem: trudiš se in skrbiš za ženo in otroke. Po preteku 18 let takega življenja začneš živeti pasje življenje; prihodnjih 12 let stojiš liki psu pri vratih in stražiš svoj dom, živeč od drobtin, katere dobivaš od svojih, ne videč hvaležnosti za vse to, kar si storil zanje. Poslednjih 10 let živiš življenje opice: tvoji otroci in unuki gledajo na tebe, kakor na brezkoristno žival in se smejejo nad tvojim starim, spačenim obrazom. Tako dosežeš 70 let in se približaš grobu, ne da bi užival sad vsega tega, na kar si računal, ko si prosil Boga za podaljšanje svojega življenja do 70 let.

Smešnica. Franček in Tonček sta bila proti večeru na vrtu. Ko odideta, zapira Tonček ograjno leso prav skrbno. »Čemu si toliko prizadevaš in tako skrbno zapiraš?« ga vpraša naposled Franček. »Da ne bo mrzlo šlo po noči v vrt« se odreže Tonček.

Oni dan se je Zvitoglav toliko trudil, da bi rešil to-le vprašanje: »Zakaj se pri toliko blagajnikih noge premikovati začnejo, brž ko se jim natančneje pogleda na — prste?«